

Den gamla skolan

Den lilla röda huset på kullen ovanför OK Q8-macken var ursprungligen en skola. Här fanns ett klassrum, utedass och inget indraget vatten. Huset byggdes med största sannolikhet 1882 och övergick i Ekerö pastorats ägo 1935.

Gamla huset uppfördes som en av Ekerö kommuns första skolor, "Ekebyhovs gamla skola". För uppförandet av en skolbyggnad uppläts mark av familjen Ihre, ägare till intilliggande Ekebyhovs slott. För bygget anlätades byggmästare O. J Haglund och uppdraget innefattade i sin helhet tre skolbyggnader. Kostnaden för vardera byggnationen beräknades till 8000 kr. 1935 donerade familjen Ihre skolhustomten till Ekerö församling. På tomten står idag utöver det röda gamla skolhuset, pastoratets modernaste kyrka, Ekebyhovskyrkan.

Gamla huset som finns kvar idag bestod av en skoldel och en bostadsdel. I kommunens arkiv finns ett hyresavtal från 1893 där en Carl Gustav Engström hyr rum i skolhuset för 40 riksdaler per år. Detta mot att "hyresgästen förbinder sig att utan ersättning skotta gången vintertid, såväl från landsvägen till husets stugor som i övrigt var så behöves."

"Helga i granhäcken" eller Helga Karlsson som hon egentligen hette, undervisade här 1906 till 1941. Hon bodde i skolhuset tillsammans med sin mor. Hennes smeknamn kom sig av den granhäck som fanns runt skolan. Kyrkoherden Henry Röttorp (1911-1959) skriver i sin skrift "Ekerö förr och nu" följande: "Det lilla röda huset med sina vita knutar och med välsköta blommor i alla fönster log vänligt inbjudande innanför den höga granhäcken." Om Helgas smeknamn skriver han vidare: "Det namnet ger ännu idag associationer av härligt doftande kaffe, minst sju sorters nybakade kakor och en vithårig gammal dam i soffan. Helga var nämligen nog lycklig att få ha både mor och syster hos sig. Därigenom blev hon förskonad för den ångest och den oro som ofta varit ensamma landsbygdslärarinnors lott." Helga bytte sitt efternamn till Haldert, men hon var ogift.

2012 intervjuade jag Ulla Mohlin, en annan av skolans lärarinnor. Hon var endast 20 år då hon i början av 50-talet tillträdde som småskolelärarinna i Ekebyhovsskolan. Även då bodde ett par i bostadsdelen, smeden Ellert Nyström och hans hustru Sigrid, som hjälpte till med allehanda ting kring huset.

— De tog hand om mig och de blev mina vänner. De hade ett signalsystem med mig. En knackning i väggen betydde att jag hade telefon. Två knackningar innebar att då var kaffet klart med nybakta bullar. Då sa jag till de små liven, jaa hör ni, nu ska jag nog gå in och prata i telefon lite grann. Så började de att skriva och räkna och där satt jag och fikade och åt nybakta bullar, berättade Ulla glatt.

” Därigenom blev hon förskonad för den ångest och den oro som ofta varit ensamma landsbygdslärarinnors lott.”

Fotografi från 1917/1918. Lärarinnan Helga Haldert, eller "Helga i granhäcken" som hon kallades, undervisade på skolan 1906 till 1941. Hon syns i vit blus, nummer två från höger i översta raden.

Klassrummet i gamla skolan.

Utöver paret Nyström fanns också Irma Eriksson. Hon fick 780 kronor i årslön som mattant och för att hålla ordning.

Ulla kunde berätta att Irma höll alla i herrans tukt och förmaning och att det var ordning och reda. Maten busades från Träkvistaskolan. Barnen stod på tur för att med Irmas hjälp springa ner och släpa kärran med mat och tallrikar. Det fanns inget vatten och avlopp, bara två hinkar med vatten under en bänk.

När Ulla kom till skolhuset fanns det ett hål i golvet ner till källaren. Detta för att Helga inte skulle behöva gå ut för att komma ner i källaren, vars dörr var på utsidan av huset. Det sas nämligen att Helga inte vågade gå ut på kvällarna då hon var rädd att karlarna skulle våldta henne.

Det lilla skolhuset har betydligt mer historia att berätta, så som att det år 1900 fick tjänstgöra som sjukhus då en svår difteriepidemi rasade på Mäläröarna och värst i Ekebyhovsområdet. Långt senare, efter att skolverksamheten flyttat till Tappström (1963) var här ett tag förskola, därefter scouternas möteslokal i många år och efter det, en secondhand-butik fram till 2021. Efter ett par års Törnrosasömn har det gamla huset nu väckts till liv igen och undervisning har åter flyttat in i huset med "Vardagssvenska" för invandrare. Det diakonala arbetet kommer ges plats i huset med bland annat musikcafé och fortsatt undervisning i vardagssvenska och vem vet, kanske det så småningom rent av blir möjligt att köpa sig en kopp kaffe och slå sig ned och njuta av lugnet uppe på kullen...

Text: Ewa Linnros

Källor: Ekerö kommunarkiv, Ekerö/Munsö hembygdsförening, "Ekerö förr och nu" av Henry Röttorp.